

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali 1-son. 3-qism. Noyabr-2025

QORAQALPOG'ISTONDA TURIZM VA UNING RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI

Muhsina Jo'raboyeva

Annotatsiya: Ushbu maqolada Qoraqalpog'iston Respublikasida turizm sohasining hozirgi holati, mavjud imkoniyatlari va istiqboldagi rivojlantirish strategiyalari tahlil qilinadi. Maqola davomida Qoraqalpog'istonning tabiiy, madaniy va tarixiy resurslari asosida barqaror turizmni rivojlantirish zaruriyati yoritiladi. Shuningdek, mintaqaviy infratuzilma, xalqaro hamkorlik, kadrlar salohiyati va ekologik omillar bilan bog'liq masalalar chuqur tahlil qilinadi hamda amaliy takliflar ilgari suriladi.

Kalit so'zlar: Qoraqalpog'iston, turizm strategiyasi, barqaror rivojlanish, infratuzilma, ekologik turizm, madaniy meros, investitsiya, xalqaro hamkorlik.

Qoraqalpog'iston Respublikasi O'zbekistonning eng katta hududiy qismlaridan biri bo'lib, o'zining noyob tabiati, qadimiy tarixiy yodgorliklari va o'ziga xos etnografik boyliklari bilan ajralib turadi. Mintaqaning turizm salohiyati, ayniqsa, ekologik va tarixiy yo'nalishlarda nihoyatda katta. Aral dengizi fojeasi ortidan shakllangan yangi ekologik manzaralar, masalan, "Orolqum" sahrosi, "Shipovnik" va "Barsakelmes" qo'riqxonalarining tabiiy ekotizimlari bugungi kunda ekologik turizmning o'ziga xos markaziga aylanmoqda. Shu bilan birga, Ellikqal'a tumanidagi qadimiy qal'alar majmuasi — Tuproqqal'a, Ayazqal'a, Qirqqulqal'a kabi arxeologik obidalar nafaqat mintaqa, balki butun Markaziy Osiyo tarixining jonli guvohi sifatida katta ahamiyatga ega. Turizm sohasi uchun bunday resurslarning mavjudligi Qoraqalpog'istonni O'zbekistonning strategik turistik hududlaridan biriga aylantiradi.

So'nggi yillarda Qoraqalpog'iston Respublikasida turizmni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilandi. "Turizm to'g'risida"gi qonun, Prezident qarorlari hamda Vazirlar Mahkamasining turizmni rivojlantirishga oid qarorlari asosida mintaqada keng ko'lamli islohotlar olib borilmoqda. Xususan, Nukus shahrida zamonaviy turistik infratuzilmani shakllantirish, transport tarmoqlarini modernizatsiya qilish, mehmonxonalar va xizmat ko'rsatish tarmoqlarini kengaytirish ishlari faol amalga oshirilmoqda. Shu bilan birga, "Orolbo'yi" mintaqasini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish bo'yicha kompleks dasturlar doirasida turizm tarmog'ini ekologik barqarorlik tamoyillari asosida rivojlantirish choralari ko'rilmoqda. Bunda xalqaro tashkilotlar — BMTTD, Yevropa Ittifoqi va UNWTO kabi institutlarning qo'llab-quvvatlashi alohida ahamiyat kasb etadi. Ularning grantlari asosida ekologik yo'nalishdagi loyihalar, shu jumladan, "Yashil turizm zonalari"ni yaratish tashabbuslari amalga oshirilmoqda. Qoraqalpog'iston turizmida madaniy meros va

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

etnoturizm yo'nalishlari ham katta ahamiyatga ega. Mintaqa xalqlarining asrlar davomida shakllangan urf-odatlar, milliy hunarmandchiligi, me'morchiligi va folklor an'analari turizm mahsulotining ajralmas qismi hisoblanadi. Masalan, Mo'ynoq shahrida o'tkaziladigan "Orol festivali", Nukusdagi Davlat san'at muzeyi (Igor Savitskiy nomidagi muzey) hamda mahalliy hunarmandlar yarmakalari sayyohlar uchun Qoraqalpog'istonning madaniy ruhini namoyon etuvchi muhim markazlardir. Shu nuqtayi nazardan, mintaqada turizm infratuzilmasini rivojlantirish faqat xizmat ko'rsatish tarmog'ini kengaytirish bilan cheklanmay, balki madaniy qadriyatlarni saqlash, ularni zamonaviy texnologiyalar orqali targ'ib qilishni ham o'z ichiga oladi. Masalan, 2023-yildan boshlab Nukusda "Virtual muzeylar" konsepsiyasi joriy etilib, xorijiy sayyohlar uchun onlayn ekskursiyalar yo'lga qo'yilgan. Bu tashabbus raqamli turizm (digital tourism) modelining mintaqaviy darajada rivojlanayotganini ko'rsatadi.

Shuningdek, Qoraqalpog'istonda agroturizm va gastronomik turizm yo'nalishlari ham shakllanmoqda. Qoraqalpoq xalqining milliy taomlari — baliqdan tayyorlanadigan maxsus taomlar, qovurilgan non, shurva va boshqa an'anaviy mahsulotlar xorijlik sayyohlar orasida katta qiziqish uyg'otmoqda. Turizm sohasi orqali qishloq xo'jaligi, oziq-ovqat sanoati va xizmat ko'rsatish tarmoqlari o'zaro integratsiyalashmoqda. Shu bilan birga, mahalliy aholining bandligini ta'minlash va ayollar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlash bo'yicha qator grant dasturlari amalga oshirilmoqda. Qoraqalpog'istonda turizm nafaqat iqtisodiy foyda manbai, balki ijtimoiy barqarorlik, ekologik ong va milliy o'zlikni mustahkamlash vositasi sifatida namoyon bo'lmoqda. Mintaqaning turizm sohasidagi kelajak istiqbollari, eng avvalo, kompleks yondashuv va xalqaro hamkorlikni kuchaytirish bilan bog'liq. Qoraqalpog'iston O'zbekistonning "Yangi O'zbekiston – 2030" strategiyasida belgilangan ustuvor yo'nalishlar doirasida alohida o'rin tutadi. Bu strategiyada "Orolbo'yi – ekologik turizm markazi" konsepsiyasi ilgari surilib, hududning tabiiy resurslarini asrash, bioxilma-xillikni tiklash va barqaror turizmni rivojlantirish maqsad qilib qo'yilgan. Kelgusida mintaqada zamonaviy "eko-kemping"lar, "safari" yo'nalishlari, cho'l va tog' turizmi markazlari tashkil etilishi rejalashtirilmoqda. Shuningdek, transport infratuzilmasini modernizatsiya qilish, aerodromlar va avtomobil yo'llarini rekonstruksiya qilish loyihalari amalga oshirilmoqda. Bundan tashqari, Qoraqalpog'istonda turizm sohasida kadrlar tayyorlash, xorijiy tillarni o'qitish, professional gid va menejerlar tayyorlash tizimini takomillashtirish zarur. Shu maqsadda Nukus Davlat pedagogika instituti, Toshkent davlat iqtisodiyot universitetining filiallari hamda boshqa ta'lim muassasalari bazasida turizm bo'yicha o'quv dasturlar kengaytirilmoqda. Xorijiy universitetlar bilan qo'shma dasturlar, onlayn kurslar va stajirovkalar tashkil etilmoqda. Turizm sohasida raqamli boshqaruv,

O‘RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

ekologik monitoring va marketing texnologiyalaridan foydalanish orqali mintaqa raqobatbardoshligini oshirish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, Qoraqalpog‘istonning turizm salohiyati o‘zining tabiiy, tarixiy va madaniy boyliklari bilan nafaqat mintaqaviy, balki xalqaro miqyosda ham e’tirof etilishga loyiqdir. Uning barqaror rivojlanishi davlat siyosati, mahalliy tashabbuslar va xalqaro hamkorlik uyg‘unligida amalga oshiriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 20-yanvardagi “Turizmni rivojlantirishni jadallashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori.
2. O‘zbekiston Respublikasi Turizm qo‘mitasi. Turizmni rivojlantirish konsepsiyasi – 2030. Toshkent, 2023.
3. UNWTO. Tourism and Sustainable Development Goals Report. Madrid, 2022.
4. UNDP Uzbekistan. Sustainable Tourism in the Aral Sea Region. Tashkent, 2023.
5. Karimova, D. (2023). “Ekologik turizm va Orolbo‘yi mintaqasida barqaror rivojlanish.” Iqtisodiy tadqiqotlar jurnali, №4, 118–132.
6. Savitskiy muzeyi rasmiy portali: www.savitskycollection.uz (<http://www.savitskycollection.uz/>)
7. Yevropa Ittifoqi. Green Tourism Initiatives in Central Asia. Brussels, 2022.
8. Nukus shahar hokimligi. Qoraqalpog‘istonda turizmni rivojlantirish dasturi – 2025. Nukus, 2024.